

Llengua i identitat

NÚRIA DE LUCAS VAL

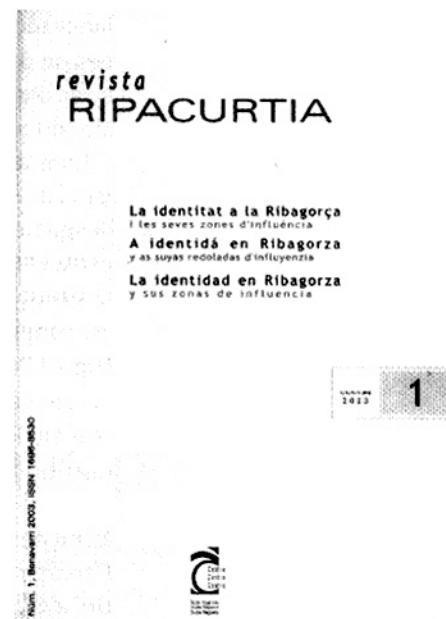
Recentment, unes declaracions del president de la Diputació General d'Aragó, Marcelino Iglesias, sobre la futura Llei de llengües d'aquesta comunitat autònoma han propiciat que els mitjans de comunicació d'àmbit estatal s'hagin interessat per la qüestió lingüística a l'Aragó. El que ara es planteja parteix d'un avantprojecte de llei de 1997 que es va elaborar amb el consens de tots els grups polítics. Així, la proposta de la llei de llengües que el govern aragonès voldria presentar enguany a la cambra aragonesa recolliria aquesta voluntat de consens i de reconeixement de la diversitat lingüística a l'Aragó. Al reconeixement s'uniria el compromís de l'administració autonòmica per tal de defensar l'aragonès i el català –llengües minoritàries a l'Aragó quant al nombre de parlants–, potenciant-ne l'ús en mitjans de comunicació, publicacions i administracions públiques, com també l'ensenyament en els respectius territoris.¹ Això significaria que aquests idiomes passarien a ser llengües cooficials en les zones de parla pròpia, a la vegada que el Govern d'Aragó crearia un òrgan administratiu encarregat de la normalització lingüística.

El debat lingüístic a l'Aragó i la situació dels catalanoparlants de la Franja

Les reaccions que ha suscitat l'avantprojecte de la Llei de llengües d'Aragó demostren que les qüestions lingüístiques es barregen amb aspectes polítics i econòmics externs a la llengua i als parlants. Pel que fa a l'aragonès, no s'han alçat veus contràries a la revaloració d'uns parlars tinguts com a patrimoni purament aragonès. Per contra, sobre el reconeixement del català com a llengua cooficial a la Franja, les postures es troben enfrontades. D'una banda hi ha els partidaris, tant els pobles catalanoparlants del territori aragonès, que tenen el català com a llengua materna i que en voldrien un ús normal fora de l'àmbit estrictament familiar, com les institucions catalanes. D'altra banda, els detractors, els quals veuen l'interès lingüístic de la Generalitat de Catalunya per la Franja com una aspiració catalana sobre aquest territori, tot relacionant-lo amb una suposada voluntat secessionista catalana partidària de refer la unió de l'antiga Corona d'Aragó, a més de veure-hi un interès personal de Marcelino Iglesias en tant que natural de Bonansa, poble aragonès catalanoparlant de la Ribagorça. I al mig, els parlants, als quals sovint sembla negar-se una identitat aragonesa pel fet de parlar català o, despectivament, *chapurreau*.

Determinats col·lectius i grups polítics aragonesos, amb una visió monolítica de l'Aragó i de la identitat aragonesa –una sola llengua (la castellana) i unes determinades característiques i tradicions (la jota, el *cachirulo*, la devoció a la Verge del Pilar)–, han pretès imposar la seva voluntat sense tenir en compte la realitat sociolingüística de les gairebé 50.000 persones que habiten a la Franja. A la vegada, amb les seves accions i

El debat lingüístic a l'Aragó

declaracions, han treballat per crear entre bona part dels aragonesos un sentiment de rebuig envers Catalunya, la qual cosa implica també el rebuig contra la llengua catalana i contra els seus parlants. Així, no sorprèn el sentiment d'inferioritat de molts catalanoparlants aragonesos, els quals no se senten catalans, però tampoc no encaixen bé en aquesta identitat aragonesa potenciada per determinats sectors anticatalans i que ha arrelat entre milers d'aragonesos que no coneixen la realitat de la Franja. Alhora, la intervenció activa de grups catalans a la Franja distorsiona la percepció local, i fins i tot és emprada com a excusa d'amenaça catalana. En aquest sentit, caldria potser replantejar l'actitud de les institucions catalanes per evitar ferir sensibilitats i permetre així un auto-reconeixement dels habitants de la Franja?

El reconeixement de la diversitat lingüística al segle XXI

Des d'una visió positiva d'aquesta realitat plurilingüística, certs col·lectius treballen per la valoració lingüística i cultural dels territoris de la Franja. L'acció de centres d'estudis, associacions culturals o mitjans de comunicació locals ha propiciat en gran manera que en l'actualitat el govern aragonès estigui treballant en l'esborrany d'una veritable Llei de llengües d'Aragó. El CERIB, tot i ser de creació recent (desembre de 2001), n'és un exemple. Centre filial de l'Institut de Estudios Altoaragoneses, la seva denominació trilingüe (Centre d'Estudis Ribagorçans-Zentro d'Estudios Ribagorzans-Centro de Estudios Ribagorzanos) representa ja tota una declaració de principis: relacionar les persones i organismes que s'ocupen de la cultura i la societat de la comarca de la Ribagorça. Tenint en compte que la Ribagorça és un territori dividit entre dues administracions autonòmiques, que hi són presents tres llengües –aragonès, català i castellà– i que des de sempre ha estat zona fronterera entre França i la península Ibèrica, el CERIB pretén potenciar-ne la investigació des d'un punt de vista aglutinador, de confluència. L'aportació és innovadora: treballar per la superació d'antigues picabaralles entre les zones ribagorçanes de parla catalana, aragonesa i castellana, odis que sovint han estat nodrits per postures externes al territori, les quals s'insereixen en el tradicional conflicte Barcelona-Madrid o catalanisme-espanyolisme.

Com a reflex d'aquesta voluntat aglutinadora, el primer número de la revista *Ripacurtia*, endegada pel CERIB a finals de 2003, publica un manifest en defensa de la llengua catalana a la Ribagorça i de les llengües pròpies de l'Aragó en general. Aquest escrit el corroboren destacades personalitats de la Franja, com ara el filòleg i membre de l'Institut d'Estudis Catalans Ramon Sistac, però també persones del món de la cultura aragonesa favorables a noves tendències, com el mateix president del CERIB, José Miguel Pesqué, director de cultura de la Diputació Provincial d'Osca.

Per acabar, recordem que iniciatives com aquestes pretenen, de fet, dinamitzar culturalment i econòmicament el territori de la Franja, i així evitar la pèrdua d'unes formes d'identitat pròpies. La llengua i la societat hi tenen un paper important. ■

Núria de Lucas Val

*Departament d'Història Moderna i Contemporània
Universitat Autònoma de Barcelona*

■ NOTES

1. Aquests són: pel català, la zona de la Franja; per l'aragonès, part de la província d'Osca i vuit pobles de la província de Saragossa (vegeu annexos I i II de l'avantprojecte de la Llei de llengües de l'Aragó a www.matarranya.com/ascuma/llei.html).